

FRÁSÖGN

af ársfundu Vestnorræna ráðsins í Þórshöfn, Færeyjum, 4.–5. september 2018.

Af hálfu Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins sóttu ársfundinn Guðjón S. Brjánsson formaður, Þórunn Egilsdóttir varaformaður, Ásmundur Friðriksson, Bryndís Haraldsdóttir, Inga Sæland og Lilja Rafney Magnúsdóttir, auk Bylgju Árnadóttur alþjóðaritarara. Helstu mál á dagskrá fundarins voru framtíðarstefna ráðsins, málefni norðurslóða og sjávarútvegsmál.

Fyrsti dagskrárliður ársfundarins var fundur með utanríkisráðherrum vestnorrænu landanna. Þeir Guðlaugur Þór Þórðarson, utanríkisráðherra Íslands, Poul Michelsen, utanríkisráðherra Færeyja, og Vivian Motzfeldt, utanríkisráðherra Grænlands, fluttu ávörp undir yfirskriftinni *Staða Vestur-Norðurlanda í nýjum veruleika alþjóðastjórn mála*. Vivian Motzfeldt sagði að útganga Breta úr Evrópusambandinu gæti haft mikil áhrif á Vestur-Norðurlönd, sem stunda umtalsverð viðskipti við Breta. Aðspurð um aukinn áhuga Rússa og Kínverja á Grænlandi undanfarin ár sagði Motzfeldt að mikilvægt væri að Grænlandingar nýttu þennan aukna áhuga þjóð sinni og Vestur-Norðurlöndum til framdráttar. Guðlaugur Þór Þórðarson sagði umhverfi Vestur-Norðurlanda hafa breyst mikið undanfarin ár og tók dæmi af auknum áhrifum Kína, átökum við Rússa, vandræðum Evrópusambandsins og loftslagsbreytingum. Til þess að takast á við þessar áskoranir þyrftu löndin að vinna enn betur saman en áður. Ef til þess kæmi að siglingaleiðin um norðurslóðir opnaðist alveg hefði það jafnmikil áhrif á sjósamgöngur í heiminum og þegar Súezskurðurinn var opnaður. Þetta hefði í för með sér ýmsar áskoranir með tilliti til aukinnar hættu á mengunarslysum og umbóta í björgunarmálum. Poul Michelsen sagði stjórnmalámennt verða að kynna sér stöðuna í heimsmálunum, þá möguleika og þær áskoranir sem stjórnmaláástandið hefði í för með sér. Hann sagði Færeyinga hafa hug á að endurskoða stjórnskipunarsamning sinn við Danmörku til þess að tryggja að færeyska landsstjórnin yrði betur upplýst um öryggismál.

Formenn landsdeilda gerðu ráðinu grein fyrir starfinu á liðnu ári og flutti Guðjón S. Brjánsson formaður skýrslu Íslandsdeildar. Hann lýsti ánægju sinni með það að Alþingi hefði á vormánuðum afgreitt fimm þingsályktanir upp úr ályktunum Vestnorræna ráðsins frá árunum 2016–2017. Fulltrúar samstarfsaðila Vestnorræna ráðsins ávörpuðu einnig fundinn. Poul Michelsen flutti ávarp fyrir hönd hinna vestnorrænu samstarfsráðherra Norðurlandanna. Britt Lundberg, þingkona á Álandseyjum og meðlimur í forsætisnefnd Norðurlandaráðs, sagði þátttökuna á fundum Vestnorræna ráðinu veita sér innblástur í vinnu Norðurlandaráðs. Hún sagði Norðurlöndin vera efnahagsveldi sem hefði sterka rödd á alþjóðavettvangi. Magne Rommetveit, 3. varaforseti norska Stórþingsins, lýsti ánægju sinni með ályktun Vestnorræna ráðsins frá árinu 2017 um samstarf um rannsóknir á plastmengun í Norður-Atlantshafi.

Bryndís Haraldsdóttir tók til máls í umræðum um framtíð Vestnorræna ráðsins. Í ræðu sinni lagði Bryndís áherslu á að Vestnorræna ráðið markaði sér stefnu sem hægt væri að vísa til í samstarfi ráðsins við önnur þingmannasamtök og ríkisstjórnir. Stefnan skyldi markaði áherslur Vestnorræna ráðsins varðandi sameiginleg hagsmunamál landanna þriggja. Hún ítrekaði mikilvægi formlegs samstarfs milli landanna og sagði slíka stefnumörkun geta gert starf ráðsins markvissara. Ákveðið var að ræða þetta mál nánar á aukaársfundu í tengslum við þemaráðstefnu ráðsins í janúar 2019. Í umræðum um samstarf Vestnorræna ráðsins við önnur þingmannasamtök og ríkisstjórnir lýsti Inga Sæland ánægju sinni með alþjóðlegu samstarfi Vestnorræna ráðsins. Með virku alþjóðlegu samstarfi gætu Vestur-Norðurlönd haft meiri áhrif á stjórnmal á norðurslóðum. Hún benti á að á fundum með samstarfsaðilum gæfist færi á að kynna hagsmunamál og áherslur Vestur-Norðurlanda, eins og gert hefði verið á fundu Vestnorræna ráðsins með Evrópuþinginu á árinu.

Ásmundur Friðriksson tók til máls í umræðum um sjávarútvegsmál. Hann sagði að þrátt fyrir að löndin greindi á um skiptingu kvóta vegna sameiginlegra stofna þá gætu allir verið sammála um nauðsyn þess að nýta auðlindir hafsins á sjálfbæran og ábyrgan hátt. Ásmundur vakti athygli á mikilvægi hafsins í formennskuáætlun Íslands fyrir formennsku í Norðurskautsráði og Norrænu ráðherranefndinni á næsta ári. Hann lýsti einnig ánægju með ítarlega skýrslu umhverfisráðuneytis Íslands um framfylgd ályktunar 3 frá 2017 um rannsóknir á plastmengun í hafinu. Í skýrslunni væru upplýsingar um fjölmörg íslensk og alþjóðleg verkefni sem Íslendingar tækju þátt í, en þrátt fyrir það væri áhugavert að sjá frekara vestnorrænt samstarf um rannsóknir og viðbrögð við þessari umhverfisvá. Bill Justinussen, þingmaður frá Færeyjum, sagði í ræðu sinni að Vestur-Norðurlönd þyrftu að auka samstarf sitt í sjávarútvegi. Sjávarútvegur væri mikilvægasta atvinnugreinin í löndunum og að ráðamenn yrðu að skoða af alvöru þá möguleika sem væru til staðar varðandi samstarf, ekki síst markaðssetningu svæðisins. Ef löndin stæðu saman að því að fá sem mest út úr auðlindunum myndu þau öll græða á því en of virk samkeppni milli landanna gæti komið niður á sameiginlegum auðlindum.

Lilja Rafney Magnúsdóttir tók til máls í umræðum um menntamál og fjallaði m.a. um ályktun Vestnorræna ráðsins frá árinu 2016. Í ályktuninni eru ríkisstjórnir Vestur-Norðurlanda hvattar til að íhuga stofnun vestnorrænna eftirskóla, að danskri fyrirmynd, í aðildarlöndunum. Lilja Rafney benti á að þetta skólaform, heimavistarskóli fyrir 14–18 ára unglinga, væri nær óþekkt á Íslandi. Svör ríkisstjórnar Íslands bentu enn fremur til þess að lítil vilji væri til að skoða möguleikann á því að stofna nýtt skólastig. Hún sagðist jákvæð gagnvart vestnorrænni menntun og benti á tækifæri til að auka samgang milli ungmenna á Vestur-Norðurlöndum og efla þekkingu þeirra á vestnorrænni menningu á framhaldsskólastigi eða í nýjum lýðháskóla á Íslandi. Miklar umræður sköpuðust um ályktunina og ákveðið var að halda henni lifandi og biðja ríkisstjórnirnar að finna sameiginlegan flöt á því að hrinda henni í framkvæmd. Í umræðum um samgöngur og innviði sagði Þórunn Egilsdóttir að þær breytingar sem nú ættu sér stað á norðurslóðum af völdum loftslagsbreytinga hefðu í för með sér bæði áskoranir og tækifæri fyrir Vestur-Norðurlönd. Íbúar landanna ættu með réttu að hafa áhrif á þróun mála á norðurslóðum. Þórunn sagðist telja ályktun Vestnorræna ráðsins nr. 2 frá 2015, um aukið samstarf landanna varðandi samgöngur og innviði, vera mjög þarfa. Þórunn hvatti ríkisstjórnirnar til að framkvæma ályktunina með því að takast á hendur athugun á forsendum sameiginlegrar stefnu varðandi málaflökkinn. Í umræðum um önnur mál tók Bryndís Haraldsdóttir til máls um stöðu fríverslunarsamnings Íslendinga og Færeyinga, sem nefndur er Hoyvíkursamningurinn. Bryndís ítrekaði mikilvægi fríverslunar milli vestnorrænna landa sérstaklega í ljósi aukinnar umræðu í Færeyjum um einhliða uppsögn samningsins.

Á ársfundi var samþykkt að næsta þemaráðstefna ráðsins yrði í Reykjavík í janúar 2019 og að þemaefnið yrði staða Vestur-Norðurlanda í nýjum veruleika alþjóðastjórn mála. Ársfundurinn samþykkti tvær ályktanir sem verða sendar til þjóðþinga landanna þriggja til umfjöllunar. Báðar tillögurnar voru lagðar fram af Íslandsdeild en í þeirri fyrstu eru ríkisstjórnir Vestur-Norðurlanda hvattar til að kanna möguleika á auknu samstarfi á vettvangi íþróttamála. Í ályktuninni kemur fram að mikilvægt sé fyrir æsku vestnorrænna landa að kynnast á vettvangi íþróttar og menningar. Það sé t.d. hægt að gera með því að halda vestnorræn íþróttamót fyrir börn og unglinga. Í annarri ályktuninni er kallað eftir stofnun samstarfsvettvangs um framtíð vestnorrænna tungumála í stafrænum heimi. Í ályktuninni er bent á ógnina sem steðjar að smærri tungumálum í kjölfar stafrænu byltingarinnar. Mikilvægt sé að leggja rækt við þróun máltækniúnaðar til að styrkja stöðu tungumálanna.

Að lyktum var samþykkt að Ríkisendurskoðun skyldi áfram vera endurskoðandi reikninga Vestnorræna ráðsins. Hans Enoksen, formaður landsdeildar Grænlandinga, var einróma kjörinn formaður ráðsins fram að næsta ársfundi. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.